

การตรวจเอกสาร

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่เป็นจริงของเกษตรกรตำบลในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรนั้น ได้ทำการรวบรวมในส่วนที่เป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับบทบาท โครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของคำว่า "บทบาท"

บทบาทของเกษตรกรตำบล เป็นเรื่องที่นักวิชาการได้ให้ความสนใจและศึกษากันค่อนข้างมากและมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารงานบุคคลของกรมส่งเสริมการเกษตร ปัจจุบันการปฏิบัติงานของเกษตรกรตำบลมีความสำคัญมาก เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเกษตรกรมากที่สุด ที่ทำการเผยแพร่ความรู้วิชาการแผนใหม่แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ ตลอดจนปริมาณงานที่ปฏิบัติอยู่นั้นก็จะทำให้ผลของการปฏิบัติงานไม่ได้ผลเท่าที่ควร

คำว่า "บทบาท" ตรงกับภาษาอังกฤษ" ROLE ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วย ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า บทบาท คือ การทำท่าในบทแสดง, การว่าตามบท การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

นักชา สาธุ (2516) และ อมรา พงศาพิชญ์ (2521) ได้ให้คำนิยามไว้ตรงกันว่า บทบาท หมายถึง ขอบเขตอำนาจหน้าที่และสิทธิในการกระทำหรือปฏิบัติตามหน้าที่หรือการแสดงออกของคนที่คนอื่นคาดคิดหรือว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ของสังคมหนึ่ง

ส่วน อุกฤษ หิรัญโต (2516) ไพบูลย์ ช่างเรือน (2519) สุนัตรา สุภาพ (2525) และ ทรงศักดิ์ คัมไธนา (2533) ได้ให้ความตรงกันว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมอันเป็นหน้าที่ หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมาย ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดแสดงออกมาให้

คนอื่นเห็น บทบาทเป็นคู่กับตำแหน่งหรือสถานภาพที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งหรือสถานภาพก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทนั้นด้วย Sabin Theodore (1972) ได้จำแนกลักษณะที่สำคัญของบทบาทออกเป็น 2 ประการ คือ (1) ความคาดหวัง (Expectations) เป็นความคาดหวังของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ว่าควรจะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับตำแหน่งนั้นๆ อย่างไร (2) การแสดงบทบาท (Enactments) เป็นการแสดงบทบาทของบุคคลให้สอดคล้องกับบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ ส่วน พิชนี วาร์กิน (2522) อ้างถึงใน จันทนา เอมมอรัตน์ (2536) ได้จำแนกองค์ประกอบของบทบาทไว้ 3 ส่วน ประกอบด้วย (1) ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท (Peripheral Attributes) ได้แก่ บทบาทที่มันจะขาดหายไปหรือมิได้แสดงบทบาทนั้นก็ไม่ได้ทำให้บทบาทที่ต้องการผิดไป (2) ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและจะขาดมิได้ (Request Attributes) ได้แก่ บทบาทที่สำคัญถ้าขาดส่วนนั้นแล้วจะทำให้บทบาทของตำแหน่งผิดไป (3) ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับกำหนดให้กระทำหรือปฏิบัติ ถ้าบุคคลที่สวมบทบาทตามตำแหน่งไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่ปรากฏอย่างชัดเจนก็ถือว่าบุคคลนั้นไม่แสดงในบทบาทนั้นๆ ส่วน สรวง สิทธิเลิศอรุณและคณะ (2522) และ รัสสรรค์ ทิมพันธ์พงษ์ (2521) ได้แสดงความเห็นว่า บทบาทแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ (1) บทบาทตามความคาดหวัง (Expected Role) เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความคาดหวังของคนอื่น (2) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้ว่าคุณจะมีบทบาทอย่างไร (3) บทบาทที่แสดงจริง (Actual Role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจไม่แสดงตามบทบาทที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง Hut อ้างถึงใน นิพัทธ์ ชัยชนะ (2533) ได้จำแนกประเภทของบทบาทไว้ 5 ประเภทดังต่อไปนี้ (1) บทบาทที่กำหนดโดยสังคม (Role Prescriptions) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งนั้นจะต้องทำอะไร เช่น สังคมกำหนดไว้ว่าครูจะต้องมีหน้าที่เป็นผู้สอน (2) บทบาทที่กำหนดให้คนเป็นตัวอย่างของสังคม (Role Stereotypes) เช่น การแต่งกาย การพูดจาความประพฤติของคนในสังคมย่อมบ่งถึงวัฒนธรรมและสังคมของคนนั้น (3) บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectations) เป็นบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังไว้ว่า ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นควรปฏิบัติอย่างไร เช่น ผู้ที่เป็นครูควรจะต้องมี ความรู้ดี ประพฤติดี และมีคุณธรรมของการเป็นครูที่ดี (4) บทบาทแสดง (Role Enactments) เป็นบทบาทที่ถูกต้องปฏิบัติตามระเบียบ

กฎเกณฑ์และหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น ครูต้องปฏิบัติตามระเบียบข้าราชการครู (5) บทบาทที่ต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้ร่วมงานด้วยกัน (Counter Role) คือบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งไม่เพียงแต่จะต้องปฏิบัติตามที่ตนเองต้องการเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติตามความมุ่งหวังของผู้อื่นด้วย เช่น คนสองคนทำงานร่วมกันต่างก็มุ่งหวังว่าจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตน แต่โดยความเป็นจริงแล้วทั้งสองฝ่ายก็ต้องร่วมมือกันทำและต้องดูความมุ่งหมายของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยว่าต้องการจะให้ทำอย่างไร Gordon (1963) อ้างถึงใน สุภาพ เท็กประสิทธิ์ (2535) ได้กล่าวว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงหมายถึง พฤติกรรมที่แต่ละบุคคลกระทำจริงๆ ในการตอบสนองต่อข้อกำหนดต่างๆ ในตำแหน่งที่เขา กำลังครอบครองอยู่ โดยปกติจะมีช่องว่างที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือแบบแผนในบทบาทที่ปฏิบัติจริง Mead G.H. (1950) ได้ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานจริงหรือบทบาทที่เป็นจริงนั้นจะประกอบด้วย (1) การรู้จักตนเอง (2) พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ซึ่งเหมาะสมการส่งเสริมฐานะของตนเอง (3) ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นซึ่งใช้เป็นแบบอย่างเพื่อให้การกระทำเฉพาะอย่างเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ (4) การประเมินการกระทำตามบทบาทด้วยตนเองและด้วยบุคคลอื่น

จากความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของหลายๆ ท่านพอสรุปได้ว่า บทบาท คือ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และสิทธิในการกระทำหรือปฏิบัติของแต่ละบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้นในสังคม ที่แสดงออกมาให้บุคคลอื่นเห็น

2.2 ลักษณะการดำเนินโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2532) ได้ให้นโยบายตามโครงการ คพพ. ว่าปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เป็นการดำเนินงานจากบนลงสู่ระดับล่าง เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายไม่มีโอกาสเข้าร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาการเกษตรและการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นจุดอ่อนของระบบการส่งเสริมการเกษตร รัฐจึงได้ร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสม โดยโครงการต่าง ๆ เน้นการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร การวิเคราะห์พื้นที่ความต้องการของตลาด เพื่อจุดหมายให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองมากที่สุด ซึ่งมีโครงการนำร่องที่นำเข้ามาดำเนินการตามลำดับดังนี้ โครงการพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาโครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมในรูปของกิจกรรมของเกษตรกรในพื้นที่ โครงการปรับปรุงระบบ

แผนและพัฒนาเกษตรกร วัตถุประสงค์คือทั่วไปหรือภาพรวมแล้ว เพื่อที่จะปรับปรุงระบบการจัดทำแผนส่งเสริมการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งเพื่อพัฒนาเกษตรกรให้ดำเนินการผลิตทางการเกษตร และแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพในรูปกิจกรรมให้สามารถช่วยเหลือตนเองหรือพึ่งตนเองได้ในที่สุด

ต่อมาในปีงบประมาณ 2535 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้อนุมัติให้กรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร หรือ "ผกก." ภายใต้นโยบายพัฒนาการเกษตร เป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจาก โครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกร เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากความกดอของภาคการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นรายได้อของเกษตรกรที่ห่างจากรายได้อนอกภาคการเกษตรมากขึ้นถึง 12 เท่าตัว (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2533) รวมทั้งการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ หลักการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร มีแนวทางที่สำคัญ คือ สนับสนุนให้เกษตรกรมีความคิดริเริ่มและตัดสินใจในการวางแผนการผลิตด้วยตนเองตามความพร้อมหรือศักยภาพ และความมั่นใจของเกษตรกรที่จะทำได้ ตลอดจนปรับบทบาทและวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากสถานะผู้แนะนำส่งเสริมมาเป็นพี่ปรึกษาของเกษตรกรในการนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร อีกทั้งประสานงานหน่วยงานของรัฐ สถาบันการเงินและเอกชนเพื่อให้การสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

ผลจากการพัฒนาสาขาการเกษตรที่ผ่านมาตั้งแต่แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบันการขยายตัวของภาคการเกษตรอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างลดลง เป็นผลให้ภาคเกษตรมีความเข้มแข็งลดลง เนื่องจากการขยายภาคเกษตร ไม่สามารถต่อสู้กับการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ได้ และการเจริญเติบโตของภาคอื่นๆ ก็ได้จัดสรรความเจริญเติบโตมาสู่ภาคเกษตร หากปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไป แนวโน้มในอนาคตภาคการเกษตรจะอ่อนแอลงยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาเกษตรกรจะเร่งร้อนไปขายแรงงาน แทนที่เก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จ เกษตรกรยังไม่สามารถยึดอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักได้ บางครั้งต้องไปแม้ว่ายังไม่มียานรองรับเลยซ้ำปัญหาความยากจนและปัญหาทรัพยากรอื่นจะมีผลกระทบต่อด้านสังคม และการเมือง รัฐจำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไขทั้งในระดับต้นและระดับล่าง ในการที่แก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างถาวรได้นั้น จะต้องเป็นการพัฒนาเกษตรกรให้สามารถรู้จักคิด ริเริ่มในการประกอบอาชีพ ซึ่งไม่เฉพาะอาชีพทางการเกษตรเท่านั้นในส่วนเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเตรียมทางเลือกที่เหมาะสม

ให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจได้มากขึ้นสำหรับเกษตรกรที่ตัดสินใจเลือกอาชีพการเกษตรต่อไปนั้น จะต้องได้รับการดูแลและพัฒนาในแนวทางที่จะสนับสนุนให้สามารถช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ

ในการพัฒนาเกษตรกรให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้นั้น เราต้องปรับบทบาททั้งในส่วนตัวของเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการที่จะสนับสนุนให้เกษตรกร มีความคิดริเริ่มสามารถตัดสินใจ ในการที่จะวางแผนการผลิต โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้คอยให้ข้อมูล ข่าวด้านอื่น ๆ ทั้งด้านวิชาการ ปัจจัยการผลิต ด้านการตลาดและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรทั่วไป

ขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร มีดังนี้

- 1) คณะกรรมการประสานแผนการผลิตระดับจังหวัด จัดทำทางเลือกระดับจังหวัด ที่มีความเหมาะสมกับสภาพศักยภาพพื้นที่ของจังหวัด
- 2) คณะกรรมการประสานแผนการผลิตระดับอำเภอ ปรับทางเลือก คัดทอนหรือเพิ่มเติมทางเลือกที่จังหวัดให้มา เพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่อำเภอ
- 3) เกษตรตำบล ปรับทางเลือก คัดทอนหรือเพิ่มเติมทางเลือกที่ทางอำเภอให้มา เพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ และเกษตรตำบลนำเสนอทางเลือกแก่เกษตรกร โดยการประชุมชี้แจงหรือแนะนำรายครัวเรือน พร้อมจัดทำทะเบียนเกษตรกร
- 4) เกษตรกรเสนอแผนการผลิต หลังจากการประชุมชี้แจงให้เกษตรกรทราบถึง ทางเลือกที่เสนอไปแล้ว ประมาณ 1 สัปดาห์
- 5) เกษตรตำบลรวบรวมแผนการผลิตของเกษตรกร เสนอคณะกรรมการประสานแผนการผลิตระดับอำเภอ
- 6) คณะกรรมการประสานแผนการผลิตระดับอำเภอ พิจารณาข้อเสนอของเกษตรกรตามความเหมาะสมถูกต้องตามหลักวิชาการ งบประมาณและศักยภาพของเกษตรกร
- 7) คณะกรรมการประสานแผนการผลิตระดับจังหวัด เสนอของงบประมาณประจำปี
- 8) กรม ฯ พิจารณาข้อเสนอของงบประมาณประจำปี
- 9) คณะกรรมการประสานแผนระดับจังหวัด จัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปี เมื่อได้รับอนุมัติโครงการแล้ว

10) คณะกรรมการประสานแผนการผลิตระดับอำเภอ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และ
เกษตรตำบลนำผลการพิจารณาไปชี้แจงให้เกษตรกรทราบ

11) การสนับสนุนเกษตรกรรายครัวเรือน จะทำการสนับสนุนเกษตรกรทั้งความรู้วิชาการ
ปัจจัยการผลิต และประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีผลต่อเกษตรกร (กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์, 2535)

เกษตรตำบล มีภาระหน้าที่ตามโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ดังนี้
การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม ที่เกี่ยวกับตัว
เกษตรกร เพื่อเป็นการเตรียมทางเลือกทางการเกษตร การปรับทางเลือกให้มีความเหมาะสม
กับศักยภาพของพื้นที่และตัวเกษตรกร การนำเสนอทางเลือกให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจ
และตัดสินใจเลือกกิจกรรม ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และตัวเกษตรกร การรวบรวมความคิด
เห็นและความต้องการของเกษตรกร การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร
ว่ามีความเหมาะสมถูกต้องตามหลักวิชาการและงบประมาณ แล้วนำผลการพิจารณาไปชี้แจงให้
เกษตรกรทราบ ช่วยเกษตรกรวางแผนการผลิต ช่วยเกษตรกรประเมินผลกิจกรรมของเกษตรกร
และประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้เกษตรกรใช้แรงงานในครอบครัวดำเนินกิจกรรมได้
อย่างต่อเนื่องตลอดปี

ผลจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่พบว่า ทางเลือกทางการเกษตรไม่ชัดเจนในเรื่องความ
เหมาะสมกับพื้นที่ ความเหมาะสมกับเกษตรกร ไม่ครอบคลุมปัญหา และความต้องการของ
เกษตรกร งานในบทบาทหน้าที่มีมาก จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2535) ได้รายงานผลการประชุมสัมมนาถึงปัญหาอุปสรรค
ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ไว้ดังนี้

1. คณะกรรมการแผนการผลิตของเกษตรกร หรือเจ้าหน้าที่บางคนไม่
เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และไม่เข้าใจขั้นตอนระบบการดำเนินงานตามโครงการ ฯ เพื่อ
ให้การดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรจัดให้มีการอบรมประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วย
งานหลัก เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ วนาการเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์ และอื่น ๆ พร้อมกัน

2. ทางเลือกทางการเกษตรระดับจังหวัด อำเภอและตำบล ไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุม
ปัญหา หน่วยงานหลักในสังกัดกระทรวงเกษตร ฯ มีส่วนร่วมในการจัดทำทางเลือกทางการ

เกษตรน้อย ส่วนใหญ่จะมอบให้เป็นภาระของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3. การจัดทำทางเลือกลำชาไม่ทันฤดูกาลเพาะปลูก
4. การเก็บข้อมูลทะเบียนเกษตรกรทำไม่ครบ ข้อมูลที่ได้ไม่สมบูรณ์ เมื่อนำไปวิเคราะห์ข้อเสนอแผนการผลิตของเกษตรกรต้องหาข้อมูลอีกครั้ง ทำให้เสียเวลา
5. เกษตรกรและประชาชนทั่วไปไม่เข้าใจโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร เนื่องจากมีการประชาสัมพันธ์น้อย
6. การพิจารณาข้อเสนอแผนการผลิตของเกษตรกร ไม่ตรงตามศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร ไม่ใช้ข้อมูลที่มีอยู่มาประกอบการพิจารณา
7. การนำข้อมูลโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกร มาใช้ยังมีไม่มาก หรือข้อมูลไม่สมบูรณ์ ทำให้การพิจารณาบุคคลเป้าหมายไม่เป็นที่ไปตามต้องการ
8. การเสนอแผนการผลิตของเกษตรกรแต่ละราย จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้ตัดสินใจเสนอแผนการผลิตด้วยตนเอง แต่เกิดจากอิทธิพลของกลุ่มในหมู่บ้าน
9. การสนับสนุนสินเชื่อแก่เกษตรกรในการกระทำกิจกรรมบางอย่างที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กำหนดไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร
10. เกษตรกรนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในแผนการผลิต เพื่อให้ใช้เงินกู้ของเกษตรกรมีประสิทธิภาพ ควรกำหนดมาตรการการให้รัดกุมกว่าเดิม
11. การให้สนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรในกรณีไม่ต้องการสินเชื่อ การใช้งบประมาณแผนงานหรือโครงการตามระบบการพัฒนาชนบทแห่งชาติ และงบประมาณสนับสนุนภูมิภาค และท้องถิ่นทำได้น้อยเนื่องจากงบประมาณมีจำกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้กำหนดแนวทางให้การสนับสนุนที่เด่นชัด
12. กิจกรรมบางกิจกรรมไม่สามารถดำเนินการตามแผนการผลิตได้ เนื่องจากค่าเนื้องานล่าช้ากว่าแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ เช่น การขุดบ่อปลาในช่วงฤดูฝนเครื่องจักรเข้าทำงานไม่ได้
13. เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ควรกำหนดระบบการติดตามและนิเทศงานให้ชัดเจน
14. ระบบรายงานผลการดำเนินงาน รวมถึงปัญหาอุปสรรคไม่ชัดเจน
15. เกษตรกรรายย่อย ประสบปัญหาในการหาคนค้าประกันในการกู้เงิน

สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2536) ได้รายงานการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อตามโครงการ ผกข. จังหวัดขอนแก่นพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 51.5 ทราบทางเลือกโดยเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลได้เข้ามาเสนอด้วยการนัดประชุมเกษตรกรเป็นกลุ่มใหญ่ แล้วอธิบายและตอบข้อซักถามแต่ไม่ได้แจกเอกสารประกอบ ซึ่งเป็นผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจทางเลือกระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 59.6 เกษตรกรที่ร่วมโครงการยังไม่เข้าใจทางเลือกคิดเป็นร้อยละ 6.7

เกษตรกรร้อยละ 58.0 จะนำเอาทางเลือกที่ได้รับทราบจากเจ้าหน้าที่ไปปรึกษาครอบครัวก่อน และกิจกรรมที่เกษตรกรเลือกดำเนินการนั้นเป็นลักษณะกิจกรรมเปลี่ยนแปลงจากกิจกรรมการเกษตรเดิมคิดเป็นร้อยละ 69.9 เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีการเสนอกิจกรรมขอรับการสนับสนุนสินเชื่อรวม 15 กิจกรรม โดยมีการเสนอขอกิจกรรมโคมน้ำมันถั่วมากที่สุด แต่เมื่อได้รับสินเชื่อแล้วกลับได้รับความสนใจน้อยลงเหลือเพียงร้อยละ 58.6 กิจกรรมรถไถนาเดินตามเป็นกิจกรรมที่เกษตรกรให้ความสนใจขอรับการสนับสนุนร้อยละ 11.4 และเมื่อได้รับสินเชื่อแล้วเกษตรกรให้ความสนใจเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.2 ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้เกษตรกรมีการเสนอค่อนข้างน้อย เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับสินเชื่อตรงตามแผนการผลิตที่เสนอขอรับการสนับสนุนคิดเป็นร้อยละ 74.6 ได้รับสินเชื่อในวงเงินสูงสุด 300,000 บาท ค่าสุด 15,800 บาท

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษายทบาทที่เป็นจริงของเกษตรกรตำบลในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่เน้นหนัก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ยังไม่มีใครมีทำการศึกษาแต่พอจะมีผลการสัมมนาหรือเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวข้องอยู่บ้างดังนี้

จุมพล นิภาเกษม (2538) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเกษตรกรตำบลที่ปฏิบัติงานในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจำนวน 185 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละและค่าโคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรตำบลร้อยละ 88.6 เป็นเพศชาย และร้อยละ 11.4 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.7 สำเร็จการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี และร้อยละ 44.3 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีอาชีวศึกษาในตำแหน่งเกษตร

ตำบลร้อยละ 50.3 มีอาชญากรรมในตำแหน่งเกษตรตำบลมากกว่า 10 ปี และร้อยละ 49.7 มีอาชญากรรมในตำแหน่งเกษตรตำบลระหว่าง 1 - 10 ปี สถานภาพส่วนตัว เกษตรตำบลที่แต่งงานแล้วร้อยละ 93.0 เป็นโสดร้อยละ 5.9 และมีสถานภาพหย่าร้างเพียงร้อยละ 1.1 เกษตรตำบลร้อยละ 92.2 ได้รับการอบรมโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกรรม และมีเพียงร้อยละ 7.8 เท่านั้นที่ไม่ได้รับการอบรม

เกษตรตำบลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการ ฯ ได้แก่ (1) เห็นด้วยในสาระสำคัญของหลักการดำเนินการโครงการฯ ซึ่งได้แก่ หลักการดำเนินงานแบบล่างขึ้นบน การพัฒนาเกษตรกรรมให้มีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง การวิเคราะห์พื้นที่และชุมชน การเตรียมทางเลือกให้เกษตรกร และการกระตุ้นขึ้นนะให้กลุ่มวางแผนโดยเน้นการมีส่วนร่วม (2) ได้ปฏิบัติตามสุขวิถีดำเนินงานโครงการฯ คือการวิเคราะห์พื้นที่และชุมชน การใช้กระบวนการกลุ่ม และการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรม (3) เห็นด้วยกับการจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และเกษตรตำบลส่วนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการฯ ในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณดำเนินงาน ระยะเวลาการดำเนินงาน การอบรมเพิ่มเติมให้แก่เกษตรตำบล การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการปรับปรุงระบบข้อมูล

เกษตรตำบลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ตนเองได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานโครงการฯ ในการกระตุ้นขึ้นนะให้เกษตรกรเกิดจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหา การสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกัน เป็นผู้ให้ทางเลือกแก่เกษตรกรและเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีความเห็นในการปรับปรุงบทบาทของตนเองในเรื่อง เน้นบทบาทเป็นผู้กระตุ้นขึ้นนะ ควรปฏิบัติตามบทบาทอย่างจริงจัง เพิ่มการประสานงานและประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เกษตรตำบลส่วนใหญ่คาดหวังว่า การดำเนินงานตามแนวทางโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกรรม จะมีประโยชน์ในการกระตุ้นให้เกิดกลุ่มเรียนรู้และกลุ่มกิจกรรม และมีประโยชน์ในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้มาก และการดำเนินงานของโครงการฯ จะประสบผลสำเร็จ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลจะเป็นที่ยอมรับของสภาตำบล ส่วนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน แม้ว่าเกษตรตำบลส่วนใหญ่ไม่ได้ประสบปัญหาอุปสรรคแต่มีเกษตรตำบลบางส่วนประสบปัญหาในเรื่องความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินการ

วิธีการวิเคราะห์พื้นที่และชุมชน การเขียนรายงาน การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ รวมทั้งการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ

สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2537) ได้ประเมินโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรปี 2535-2536 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มตัวอย่างในการประเมินเป็นเกษตรกรตำบลที่ปฏิบัติงานในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 38 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ผลการประเมินพบว่า

การดำเนินงานของเกษตรกรตำบล

(1) การจัดทำทางเลือกทางการเกษตร ส่วนใหญ่มีการจัดทำทางเลือกทางการเกษตรในระดับตำบล โดยใช้ทางเลือกของระดับอำเภอมาคัดกรองหรือเพิ่มเติม ให้เหมาะสมแก่สภาพในการกำหนดทางเลือกระดับตำบล ส่วนใหญ่จะพิจารณาจากศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละตำบล รองลงมาจะพิจารณาที่ปัญหาความต้องการของเกษตรกร สำหรับการจัดทำทางเลือกในระดับหมู่บ้านในปี 2535 เกษตรตำบลครึ่งหนึ่งไม่จัดทำ แต่ในปี 2536 มีเกษตรกรตำบลร้อยละ 55.3 จัดทำทางเลือกระดับหมู่บ้าน เกณฑ์ในการพิจารณาจัดทำทางเลือกจะพิจารณาจากศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน รองลงมาเป็นลักษณะการทำการเกษตรของเกษตรกร และปัญหาความต้องการของเกษตรกรตามลำดับและในการจัดทำทางเลือกนั้น เกษตรตำบลส่วนใหญ่จะปรึกษาเกษตรกรตำบลอื่น ๆ

(2) การนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร ส่วนใหญ่การนำเสนอทางเลือกโดยในปี 2535 เกษตรตำบลร้อยละ 55.9 เสนอทางเลือกทางการเกษตรกับทีมงานของสำนักงานเกษตรอำเภอ รองลงมาร้อยละ 47.1 เสนอทางเลือกโดยลำพัง ส่วนการเสนอทางเลือกกับทีมงานของสำนักงานเกษตรอื่นมีเพียงร้อยละ 17.6 ส่วนในปี 2536 การเสนอทางเลือกร่วมกับทีมงานร้อยละ 37.8 และการนำเสนอทางเลือกทางการเกษตรร่วมกับหน่วยงานอื่นเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 27 การนำเสนอส่วนใหญ่ร้อยละ 67.6 เสนอเป็นกลุ่มใหญ่ โดยมีการประชุมชี้แจงและแจกเอกสารที่เหลือเป็นการนำเสนอในลักษณะกลุ่มย่อย และรายบุคคล

(3) การจัดทำทะเบียนเกษตรกร ในปี 2535 เกษตรตำบลร้อยละ 60.5 สัมภาษณ์เกษตรกรด้วยตนเองโดยลำพัง และร้อยละ 47.7 สัมภาษณ์เองบางส่วน ที่เหลือเกษตรกรตำบล

อื่นช่วยสัมภาษณ์ ส่วนในปี 2536 การสัมภาษณ์โดยมีเกษตรตำบลอื่นช่วยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 63.2

(4) การจำแนกฐานะเกษตรกร ส่วนใหญ่ดำเนินการจำแนกฐานะ โดยให้ผู้นำหมู่บ้าน หรือผู้นำอาสาสมัครช่วยเกษตรกรตำบลไปตรวจสอบ

(5) การช่วยเกษตรกรวิเคราะห์แผนการผลิตในแง่ความเป็นไปได้ทางวิชาการและความคุ้มทุน ในปี 2535 เกษตรตำบลร้อยละ 39.5 ช่วยเกษตรกรทุกรายวิเคราะห์แผนการผลิต รองลงมาร้อยละ 26.3 ช่วยเกษตรกรส่วนใหญ่วิเคราะห์แผนการผลิต และร้อยละ 23.7 ตามลำดับในการวิเคราะห์แผนการผลิต ในปี 2536 ก็เป็นไปในทำนองเดียวกันแต่ช่วยเกษตรกรทุกรายวิเคราะห์แผนการผลิตมีลดลงเป็นร้อยละ 36.8

- สำหรับการวิเคราะห์แผนการผลิตของหน่วยงานอื่นที่หน่วยงานอื่นไม่ได้วิเคราะห์แผนการผลิต ในปี 2535 มีร้อยละ 34.2 และใน ปี 2536 มีร้อยละ 28.9

- ส่วนการใช้ข้อมูล กส. 2 พบว่าส่วนใหญ่จะมีการใช้ กส. 2 ในการประกอบวิเคราะห์แผนการผลิต

- ช่วยเกษตรกรทำรายละเอียดแผนการผลิต ใน ปี 2535 เกษตรตำบลร้อยละ 36.8 จะช่วยเกษตรกรทุกราย ส่วนในปี 2536 ช่วยเกษตรกรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 44.7 และเกษตรตำบลร้อยละ 10.5 ที่ไม่ได้ช่วยเกษตรกรจัดทำรายละเอียดแผนการผลิต

- การสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ในปี 2535 เกษตรตำบลร้อยละ 60.6 และในปี 2536 เกษตรตำบลร้อยละ 63.2 มีการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการวิเคราะห์วางแผน และดำเนินงานร่วมกับเกษตรกรในลักษณะกลุ่มกิจกรรม นอกจากนี้เกษตรตำบลยังระบุว่า ในปี 2535 เกษตรตำบลร้อยละ 50 ขึ้นไปเชื่อมโยงให้ความรู้เกษตรกร หรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการต่างๆ รองลงมาร้อยละ 42.1 จะประสานงานเพื่อให้เกษตรกรได้รับสินเชื่อ ส่วนในปี 2536 เกษตรตำบลร้อยละ 65.8 ไปเชื่อมโยงให้ความรู้แก่เกษตรกร รองลงมาร้อยละ 55.3 ประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อให้ได้รับสินเชื่อ และพบว่าในเขตปกติจะมีบางส่วนที่ไม่ได้สนับสนุน เนื่องจากไม่มีโครงการต่างๆลงในพื้นที่

เกียรติกู้ อำเภุขรร (2521) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบกับบทที่กรมส่งเสริมการเกษตรมอบหมายกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของเกษตรตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเกษตรกรผู้นำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 116 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบง่ายและการเก็บรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล

ทางสถิติโดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าโคสแควร์ และค่าสหสัมพันธ์อันดับของสเปียร์แมน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่กรมส่งเสริมการเกษตรมอบหมายให้เกษตรกรตำบลปฏิบัติ 6 บทบาทนั้นมีเพียง 2 บทบาทที่เกษตรกรตำบลปฏิบัติตามคือ บทบาทการเชื่อมเอ็นเคชตรกร และบทบาทการช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับการใช้เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และยาเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในขณะที่บทบาทอีก 4 บทบาท เกษตรตำบลปฏิบัติแล้วแต่ยังไม่บรรลุถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ตั้งแต่ร้อยละ 75

สิริวรรณ โนน้อยทอง (2527) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 1,031 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบง่ายและการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าโคสแควร์ผลการวิจัยพบว่า สภาพพื้นฐานทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่เป็นเพศชายนับถือศาสนาพุทธ มีอายุระหว่าง 25-29 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาเกษตรทั่วไป อาศัยการระหว่าง 1-3 ปี เคยผ่านการฝึกอบรมและดูงานมาบ้างแล้ว รายได้ต่อเดือนระหว่าง 3,000-4,000 บาท รายจ่ายต่อเดือนน้อยกว่า 3,000 บาท เหตุที่สำคัญที่ทำให้ตัดสินใจมาปฏิบัติงานเนื่องจากมีใจรักและต้องการปฏิบัติงานที่ตรงกับความรู้ที่ได้เรียนมา เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้ความคิดเห็นว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และการเมือง ตามลำดับ และจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านการเมืองในเรื่องการเชื่อมเอ็นเคชตรกรเท่านั้น ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกลุ่มที่มีอายุราชการน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุราชการมาก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชงชาติ รักษาภรณ์ (2524) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล เกี่ยวกับระบบการฝึกอบรมและการเชื่อมเอ็นเคชตรกร ตามโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทย ใน 4 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด สกลนคร ศรีสะเกษ และอุบลราชธานีจำนวน 97 ราย และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าโคสแควร์ และค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า การนำระบบการฝึกอบรมและการเชื่อมเอ็นเคชตรกรมาใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทย เพื่อที่เกษตรกรจะได้รับ

การบริการความรู้ทางการเกษตรอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ ในการเพิ่มผลผลิต ตลอดจน
 สถานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นนั้น ปัญหาในแง่การปรับปรุงอัตราค่าจ้างหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
 ระดับตำบลให้คงอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ต่อครอบครัวเกษตรกรตามที่กำหนดไว้ คือ 1 : 1,000
 การให้ความรู้วิชาการแก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ในการฝึกอบรมรายปีก็ยังไม่
 เพียงพอและตรงกับความต้องการของเจ้าหน้าที่ มีสาเหตุมาจากการที่ไม่สามารถควบคุมให้ผู้
 เกษตรกรทุกฝ่ายเข้าร่วมในการฝึกอบรมรายปีทุกครั้ง รวมทั้งการจัดกิจกรรมฝึกอบรมรายปีก็
 ได้ไม่ครบทุกกิจกรรมที่กำหนด ตลอดจนการขาดแคลนนักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์สูง
 ในท้องถิ่นที่จะไปเป็นวิทยากรผู้บรรยายในการฝึกอบรมรายปี การไปเยี่ยมเกษตรกรของเจ้า
 หน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ไม่สามารถให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหของเกษตรกรได้
 เป็นที่น่าพอใจ ถึงแม้ว่าจะมีเกษตรกรอำเภอและผู้ช่วยเกษตรกรไปแนะนำช่วยเหลือในสนามก็ตาม
 ซึ่งเป็นผลจากการให้ความรู้จากการฝึกอบรมรายปีไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการ
 สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน และค่าใช้จ่ายในการออกไปเยี่ยมเกษตรกรทั้งในเรื่อง
 ค่าเบี้ยเลี้ยงในการเดินทาง และค่าน้ำมันรถจักรยานยนต์ไม่เหมาะสมกับวันทำการ และราคา
 ของน้ำมันเชื้อเพลิงในปัจจุบัน ซึ่งมีผลทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลขาดกำลังใจ
 และความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน และอาจจะเป็นสาเหตุให้การดำเนินการฝึกอบรม
 รายปี และการเยี่ยมเยือนเกษตรกรไม่เป็นไปตามระบบ

โสณิศ ปัญญาบุตร (2535) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบวิถีการดำรง
 ในการปฏิบัติงานของเกษตรกรตำบลในพื้นที่ชลประทานและพื้นที่อาศัยน้ำฝน ของภาคตะวันออกเฉียง
 เหนือ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 128 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
 และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าร้อยละ
 ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะพื้นฐาน
 บางประการทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรตำบลมีลักษณะดังนี้ กล่าวคือ ส่วนใหญ่เป็นเพศ
 ชาย ที่มีอายุตั้งแต่ 30 - 39 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
 และมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มทำงานอยู่ในระดับ
 4 โดยมีอัตราเงินเดือนตั้งแต่ 6,500 - 6,999 บาท ปฏิบัติงานในกรมส่งเสริมการเกษตร
 มาแล้วเป็นเวลา 6-15 ปี โดยปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดเหล่านั้นๆเป็นเวลา 10-12 ปี และ
 ส่วนใหญ่ใช้เวลาปฏิบัติงานในระดับพื้นที่เป็นเวลานานน้อยกว่า 2 ปี จำนวนรองลงมาเป็นเวลา 5 ปี
 และรับผิดชอบงานจำนวน 1 ตำบล

ผู้แบบเจาะจง และการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต ผลการวิจัยพบว่า เกษตรตำบลเกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 30.41 ปี ส่วนมากมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตภาคกลาง และจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระยะเวลาบริหารการในกรมส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 6.29 ปี ค่ารงตำแหน่งในระดับ 3-4 ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานคือ การขาดการประสานงานที่ดีทั้งในและนอกหน่วยงาน มีงานที่ต้องปฏิบัติมากเกินไปการจัดส่งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในโครงการต่างๆล่าช้าและไม่เพียงพอ และราคาผลผลิตการเกษตรไม่จูงใจในการส่งเสริม สำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกร ตำบลในการปฏิบัติงาน คือควรพิจารณาจัดสรรโครงการ จัดส่งวัสดุอุปกรณ์ให้รวดเร็วและมีคุณภาพ วัสดุการต่าง ๆ ของเกษตรตำบลควรมากกว่านี้ มีการนิเทศงานที่ดี มีการแบ่งงานและหน้าที่ ความรับผิดชอบในระดับต่าง ๆ ให้ชัดเจน ตลอดจนหามาตรการด้านราคาผลผลิตด้านการเกษตร และกำหนดให้มีการประชุมร่วมกันของหน่วยงาน 4 กระทรวงหลักเป็นประจำ

เบญจมาศ ปรีวัฒนศักดิ์ (2524) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการใช้วิธีการส่งเสริมแบบต่างๆ ของเกษตรตำบลในจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 150 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบเจาะจง และการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต ผลการวิจัยพบว่าเกษตรตำบลร้อยละ 85.33 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 24.58 ปี และจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปัญหาในการปฏิบัติงานที่เกษตรตำบลส่วนมากพบได้แก่การจัดทำแปลงสาธิตโดยเฉพาะการจัดส่งวัสดุและอุปกรณ์ล่าช้า การไม่ได้นัดเกษตรกรไว้ล่วงหน้า ทำให้เมื่อไปเยี่ยมเยือนแล้วไม่พบ และการขาดแคลนเอกสารวิชาการทางการเกษตรสำหรับเผยแพร่สู่เกษตรกร

ประภา ถาวรยิ่ง (2523) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการใช้วิธีการส่งเสริมแบบต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 118 คน และการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้แบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต ค่าโคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่าเกษตรตำบลร้อยละ 95.76 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 25 ปี และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลมีความเห็นว่าการใช้วิธีการส่งเสริมหลายวิธีประกอบกันจะกระตุ้นความสนใจของเกษตรกร ได้ดีกว่าที่จะใช้เพียงวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลก็ไม่แน่ใจว่าตนรู้จักใช้วิธีการส่งเสริมแบบต่างๆ

เป็นอย่างดีแล้ว และยังใช้สถิติศูนย์ปรณเข้าช่วยในการส่งเสริมน้อยมาก ฉะนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล จึงต้องการที่จะเรียนรู้ถึงวิธีการใช้การส่งเสริมแบบต่างๆ ให้มากขึ้น ปัญหาที่เกิดจากการใช้วิธีการส่งเสริมแบบต่างๆ ปรากฏว่ามีสาเหตุจากตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล เกษตรกรผู้นำและเกษตรกร นอกจากนี้การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นด้วย